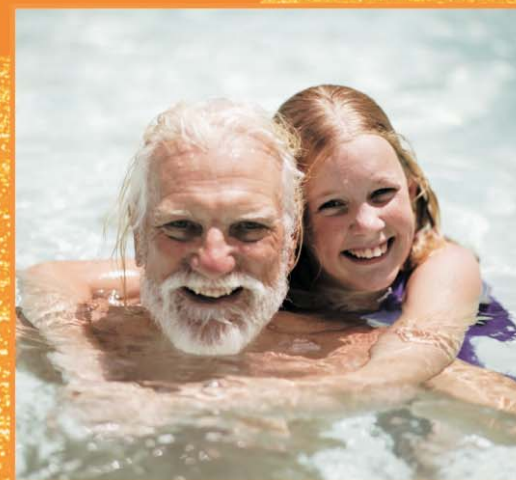

Visie op toerisme en plattelandsontwikkeling in Terneuzen

Met actielijst en kansenkaart

Inhoudsopgave

<i>1 Inleiding</i>			
Aanleiding	3		
Doel	4		
Gebiedsbeschrijving	4		
Leeswijzer	8		
<i>2 Huidige Structuur</i>			
Inleiding	9		
Trends en ontwikkelingen	9		
Aanbodanalyse (sterkten/zwakten)	11		
Vraaganalyse	14		
Samenhang	15		
<i>3 Kansen en bedreigingen</i>			
Inleiding	17		
Stedelijk gebied	17		
Water	18		
Platteland	19		
Verblijfsrecreatie	20		
Conclusies	20		
<i>4 Opgave en visie 2015</i>			
Inleiding	21		
Visie bovenlokale recreatie	21		
Stedelijke gebieden	21		
Water	22		
Platteland	23		
Verblijfsrecreatie	24		
Conclusie	25		
		<i>5 Realisatie van de visie</i>	
		Inleiding	27
		Belevingsthema's en locaties	27
		Realisatie: organisatie en kaders	28
		Verdeling: actielijst	28
		Flexibiliteit en planning	31
		Regionale ontwikkeling en pomotie	31
		<i>Bijlage</i>	39

1 Inleiding

Aanleiding

De toeristisch-recreatieve sector is een groeisector met een toenemend economisch belang. In Zeeuws-Vlaanderen is deze sector naast de industrie en de landbouw van groot belang, zeker nu de agrarische sector onder grote druk staat. West Zeeuws-Vlaanderen is al lang een streek waarin toerisme en recreatie een belangrijke rol spelen en dit geldt in mindere mate ook voor de regio rond Terneuzen. Terneuzen heeft van oudsher een sterke regionale functie voor Zeeuws-Vlaanderen, met een sterk industrieel karakter rondom het Kanaal Gent-Terneuzen. Met het ontstaan van de nieuwe gemeente Terneuzen, als gevolg van de gemeentelijke herindeling in 2003, ontstaat ook een nieuw profiel voor de gemeente. De nieuwe gemeente telt 55.000 inwoners en is de grootste gemeente van Zeeland. De gemeente Terneuzen wil een krachtige gemeente in Zeeuws-Vlaanderen zijn met uitstraling naar de omliggende regio's.

In de periode na de herindeling hebben zich voor Zeeuws-Vlaanderen ook nog enkele andere belangrijke ontwikkelingen aangediend. Zo zijn in maart 2003 de autoveerverbindingen Kruiningen-Perkpolder en Vlissingen-Breskens opgeheven als gevolg van de opening van de Westerscheldetunnel. De gemeente Terneuzen functioneert daardoor als interregionaal scharnier in Zeeuws-Vlaanderen en tussen Nederland en België. Tevens is er een nieuwe wet op Europees niveau die het voor Belgen minder aantrekkelijk maakt hun spaargeld naar Nederlandse banken te brengen. Deze gebeurtenissen zijn van invloed op de toekomst van de nieuwe gemeente Terneuzen. De toenemende vergrijzing en ontvolking van Zeeuws-Vlaanderen vormen een bedreiging voor de economische vitaliteit en leefbaarheid.

Om op de nieuwe situatie in te kunnen spelen worden door de gemeente Terneuzen nieuwe plannen ontwikkeld, waaronder dit rapport 'Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling'. Ook de nieuwe buurgemeenten Hulst en Sluis hebben plannen opgesteld voor een visie op de toekomst op het gebied van toerisme en plattelandsontwikkeling .

De gemeente Terneuzen heeft in het vastgestelde beleidsplan Toerisme en Plattelandsontwikkeling (juli 2004) de kaders aangegeven voor een op te stellen recreatievisie , gericht op toerisme en plattelandsontwikkeling. Met dit rapport, de 'Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling', wil de gemeente zelf invulling geven aan de toeristisch-recreatieve ontwikkelingen en leefbaarheid in haar gebied. De Recreatievisie Braakman (2003) maakt onderdeel uit van deze visie.

De Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling sluit aan bij het beleid van 'Vitaal Platteland' en gaat verder

dan het beleid uit het Streekplan (1997) Hierdoor dient zij tevens als input voor het in ontwikkeling zijnde provinciale Integraal Omgevingsplan (2006).

Doel

Het doel van de gemeente Terneuzen is om de economische positie van zowel de agrarische als de toeristische sector te versterken. In het beleidsplan is aangegeven, dat enerzijds behoud en verbetering van de leefbaarheid en vitaliteit in de kernen op het platteland wordt nagestreefd. Anderzijds is het doel het vergroten van de aantrekkingskracht van de gemeente Terneuzen als geheel voor bezoekers én inwoners. Het beleid is er tevens op gericht de kwaliteit van de toeristisch-recreatieve voorzieningen te verbeteren en de vitaliteit van het platteland te waarborgen door waar mogelijk het stimuleren en initiëren van Nieuwe Economische Draggers.

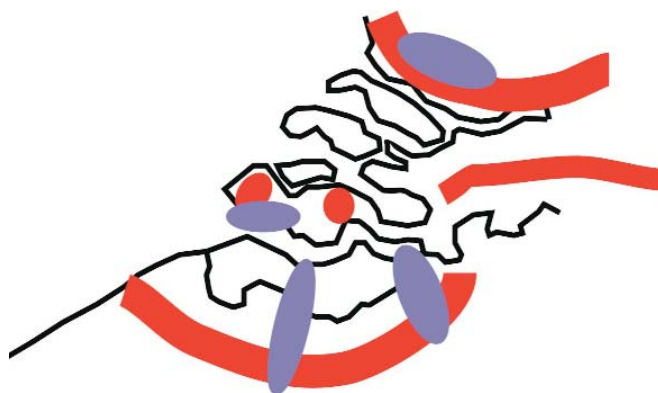
De strategie van de gemeente gaat uit van de volgende speerpunten: het opstellen van een recreatievisie gericht op Toerisme en Plattelandsontwikkeling, een gebiedsgerichte benadering voor de ontwikkeling van het platteland, profilering op het thema 'water', en samenwerking: draagvlak & participatie en promotie.

Dit rapport 'Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling' is de uitwerking van het eerstgenoemde speerpunt. Hiermee geeft de gemeente voor haar grondgebied weer hoe zij de leefbaarheid en het toeristische karakter van de gemeente wil versterken.

Gebiedsbeschrijving

Gemeente Terneuzen in groter verband

De Zeeuwse Blauw-Groene oase wordt omsloten door het "stedelijk hoefijzer" dat wordt gevormd door de steden Rotterdam, Dordrecht, Breda, Roosendaal en Bergen op Zoom, Antwerpen, Gent en Brugge.

Gelegen tussen de Vlaamse Ruit, de Nederlandse Randstad en het Duitse Ruhrgebied, bevindt zij zich tussen belangrijke woon-, werkgebieden en economische zones. Europoort, het Sloegebied, de Kanaalzone, Zeebrugge en Antwerpen vormen daarin belangrijke havengebieden.

De gemeente Terneuzen vormt in Zeeuws-Vlaanderen de scharnier tussen haar buurgemeenten Hulst en Sluis en tussen Nederland en België. Op korte afstand vinden we de (overige) Scheldemondsteden Vlissingen, Goes en Middelburg.

Plangebied

Het grondgebied van de gemeente Terneuzen wordt doorsneden door de verstedelijkte middenzone rondom het Kanaal Gent-Terneuzen. Aan beide zijden van deze zone ligt het landelijke gebied met hoofdzakelijk een agrarisch karakter, met daarin een aantal kleine kernen en een aantal bijzondere natuur- en recreatiegebieden.

Ruimtelijk en functioneel is de gemeente in hoofdzaak te karakteriseren als een agrarisch en industrieel gebied. Akkerbouw vormt daarbij de voornaamste vorm van grondgebruik. De afname van de agrarische functie is zichtbaar, enerzijds door het uitdijende economische kerngebied van de Kanaalzone (uitbreiding, infrastructuur), anderzijds door functieverandering en functieverlies van agrarische bestemmingen (bedrijven, wonen en natuur). Recreatieve voorzieningen zijn hoofdzakelijk geconcentreerd in het Braakmangebied (dag- en verblijfsrecreatieve voorzieningen) en Smitsschorre. Ook zichtbaar is de inzet van landinrichting. Een groot deel van het buitengebied is "op de schop genomen" voor zowel structuurverbetering voor de landbouw als verbetering en ontwikkeling van natuur en landschap. De natuurwaarden van het gebied zijn vooral gebonden aan de, in zeer hoge dichtheid voorkomende, kreken en kreekrestanten en de uitlopers daarvan.

Landelijk gebied

De gemeente maakt deel uit van het zeeleigebied van Zeeuws-Vlaanderen. Het zuidelijk deel van de gemeente vormt een overgangsgebied tussen het zeeleigebied en de dekzandgronden. Het landschap van de gemeente wordt gekenmerkt door de, voor het zeeleilandschap, karakteristieke elementen van polders en dijken en door de vele kreekrestanten. De herkenbaarheid en identiteit van het gebied zijn (nog) groot. Het gebied bevat met genoemde dijken, kreken en ook forten en vestingwerken veel informatiewaarde over ontstaan en geschiedenis (inpoldering en overstromingen, grensgebied en oorlogshandelingen). Dijken vormen de waardevolle lijnvormige beeld dragers van het plangebied. Kreken met uitlopers vormen karakteristieke (bij uitstek Zeeuws-Vlaamse) grootschalige landschapselementen. Nog herkenbaar in het landschap zijn de voormalige getijdengeulen rond Zaamslag: westelijk de Otheense Kreek en oostelijk de geul Hellegat - Groot Eiland. Rond Philippine is dat de geul van de Braakman. Ten zuiden van Axel liggen enkele oude kreken zoals de Axelsche kreek en de Groote Kreek. Meer naar het zuiden gaat het landschap over in het meer gesloten landschap van de hogere en drogere dekzanden. Hier komen bomenrijen, bossen en enkele heidevelden (in België) voor.

Westerschelde en Kanaalzone

De Westerschelde is één van de laatste open zeearmen en vormt dé vaarbinding naar Gent en Antwerpen. Het is ook één van de grootste intergetijdengebieden met slikken en schorren in ons land. Het Kanaal van Gent naar Terneuzen met de daaraan gelegen haven-, industrie- en woongebieden vormt een dominante doorsnijding van het landelijk gebied. Deze sterk verstedelijkte zone heeft de gemeente onomkeerbaar in tweeën gescheiden. Het contrast tussen de verstedelijkte Kanaalzone en het landelijk gebied is groot (complex, compact en druk versus afgelegen, open en stil) en de overgang is abrupt.

Stedelijk gebied

Het stedelijk gebied van de gemeente Terneuzen wordt in hoofdzaak gevormd door de kernen Terneuzen, Axel en Sas van Gent. De binnensteden van Axel en Terneuzen kennen een redelijk uitgebreid winkelaanbod. Alle kernen kenmerken zich door de eeuwenlange geschiedenis van de strijd tegen water en de strijd tussen de Staatsen en de Spanjaarden. Overal komt men verdedigingswerken, dijken en historische weg- en waterbouwwerken tegen. Het water bracht ook handelsmogelijkheden en dat is terug te zien in molens, kanalen en oude havens. De gemeente heeft derhalve een divers aanbod aan woonmilieus.

De kernen in de gemeente zijn:

- Terneuzen
- Sas van Gent
- Axel
- Biervliet
- Hoek
- Koewacht
- Overslag
- Philippine
- Sluiskil
- Spui
- Westdorpe
- Zaamslag
- Zandstraat
- Zuiddorpe

In de bijlagen staan van deze kernen thema's vermeld, die de karakteristieken en beleving weergeven. Zij zijn onder andere verkregen tijdens de interviewsessies en -avond. Deze hebben als informatie- en inspiratiebron gediend tijdens het opstellen van deze visie. Tevens kunnen ze aanknopingspunten vormen voor de nadere uitwerking.

Kernen en wegen Gemeente Terneuzen

Legenda

- plangebied/gemeentegrens
- Woonkern
- Kanaal Gent-Terneuzen
- Gebiedsontsluitingsweg
- Erftoegangsweg

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk is aangegeven wat de aanleiding heeft gevormd voor deze Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling. Door het beschrijven van de huidige structuur (hoofdstuk 2) van de gemeente en de markteigenschappen voor het toerisme en de ontwikkelingen op het platteland, is het mogelijk om de kansen en bedreigingen te bepalen (hoofdstuk 3). Met deze gegevens is de Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling opgesteld welke ingaat op de kansen en bedreigingen van de huidige structuur en de omstandigheden (hoofdstuk 4). Als laatste komt het proces aan de orde om de visie te realiseren en nader uit te werken, waarbij de diverse acties in een actielijst zijn gevat (hoofdstuk 5).

Inleiding

De huidige toeristisch-recreatieve structuur van de gemeente Terneuzen en de trends & ontwikkelingen bepalen in hoge mate kansen & belemmeringen. Eerst wordt een overzicht gegeven van de trends en ontwikkelingen in de toeristisch-recreatieve markt en het platteland. Vervolgens worden het toeristische aanbod en de vraaganalyse beschreven. Daarna wordt de samenhang beschreven tussen het aanbod in de gemeente Terneuzen en de vraag van de toeristische markt. Daarbij wordt aandacht besteed aan de vitaliteit van het platteland.

2 Huidige structuur

Trends en ontwikkelingen

Vrijetijd staat in principe uitsluitend in het teken van beleving. Beleving kan worden omschreven als de wijze waarop iemand iets ervaart (een persoon zal vergeten wat u heeft verteld, maar nooit vergeten hoe u hem hebt laten voelen).

Vanuit deze gedachte zal de producent van het object voor de vrijetijdsbesteding trachten van de functie, vormgeving en inrichting, iets memorabels van te maken: een verrassende, intensieve en prettige ervaring (vip). Bij sommige, veelal lokale vrijetijdsvoorzieningen is dit niet altijd nodig. Hierbij gaat het erom te voldoen aan de verwachte beleving (bibliotheek, sporthal). Bij commerciële en bovenlokale vrijetijdsvoorzieningen dient de verwachte beleving van de consument overtroffen te worden om de consument tevreden te stellen, eventueel te laten betalen en terug te laten komen. Gewoon is dan nooit genoeg om levensvatbaar te blijven. Hiervoor is creativiteit, kennis en (heel belangrijk !) een goede exploitant nodig.

Bovenlokale voorzieningen betreffen dus voorzieningen die een zodanige beleving geven, dat mensen hiervoor van buiten de gemeente naar toe komen (onderscheidend vermogen). Andere factoren die bepalend zijn voor de aantrekkelijkheid zijn prijs, bereikbaarheid, vindbaarheid en combineerbaarheid.

Daarnaast staat de vitaliteit van het platteland onder druk door verschillende factoren. Deze is in hoge mate afhankelijk van de agrarische sector, welke in moeilijke omstandigheden verkeert. De toegenomen mondialisering en marktwerking hebben geleid tot herstructureringen en schaalvergroting, waardoor het aantal landbouwbedrijven is afgenomen. Daarbij vormt de bedrijfsopvolging een groot probleem; 25% van de bedrijven heeft geen opvolger. Maar dit is niet de enige reden; door de toenemende ontvolking, vergrijzing en ontgroening in Zeeuws-Vlaanderen loopt de bevolking op het platteland terug met als gevolg het teruglopen van het voorzieningenniveau op het platteland. Dit proces wordt nog versterkt door de opkomst van grootschaligere voorzieningen (zoals supermarkten), die vaak in de grotere kernen zijn gesitueerd.

Doel van de Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling is het bevorderen van toeristische bezoeken en vergroting van de leefbaarheid voor de lokale bevolking. Duidelijk mag zijn dat de leefbaarheid voor de lokale bevolking wordt bepaald door een groter aantal factoren dan deze rapportage bespreekt (uiterlijk en netheid buurt, lokaal voorzieningenniveau (sociaal-cultureel, detailhandel, gezondheid), criminaliteit, bereikbaarheid, (geluids)hinder, bevolkingssamenstelling). Vrijtijdsvoorzieningen bepalen dus maar voor een deel de leefbaarheid. Bovenlokale toeristisch-recreatieve voorzieningen bestaan voor een groot deel dankzij de toestroom van elders woonachtigen. Deze toestroom heeft dus wel een effect op de leefbaarheid, positief maar soms ook negatief. Van belang bij het bepalen van bovenlokale voorzieningen is dan ook het betrekken van de wensen en behoeften van de lokale bevolking. Hier is echter geen onderzoek naar gedaan en deze zullen in de visie dan ook op basis van kennis en ervaring worden bepaald.

Voor een werkbare verdeling van de toeristische voorzieningen is voor de gemeente een verdeling gemaakt in de rode en groene omgeving:

- Rood: stedelijke omgeving (binnenstad Terneuzen, leisurecenter)
- Groen: platteland (intensief en extensief)

Water (blauwe omgeving) heeft in dit gebied een duidelijk tweeledig karakter: watersport en oeverrecreatie (stedelijk en platteland). Verblijfsrecreatie (hotels, campings, bungalows) is in principe een afgeleide. Men gaat pas ergens verblijven als men overdag en 's avonds die beleving kan ondergaan die men wenst (rust, actief, ontspanning et cetera). Hiervoor zijn er de dagrecreatieve voorzieningen. Om meerdere dagen die beleving te ondergaan, of verschillende belevingen te ondergaan, overnacht men ergens. Uiteraard functioneren deze voorzieningen versterkend voor de gehele toeristische attractieve waarde.

In een schema ziet dat er als volgt uit:

Stedelijk			Binnenstad (detailhandel, horeca, openbare ruimte), leisure centre	
Water	Oeverrecreatie	Stedelijk	Portaal, boulevard, museumhaven	
	Watersport		Jachthavens	
	Oeverrecreatie	Landelijk	Dijken, kreken, strandjes	
Platteland	Extensief		Braakmangebied, routes, molens, dijken, plattelandskernen	
	Intensief	Sportief	Smitsschorre (golf, motorsport, zweefvliegen, etc, Recreatiegebied Braakman	
		Educatief	musea, culinair	
	Horeca			

Bovenstaande indeling is weergegeven in de bijgevoegde visiekaart.

Stedelijke vrijetijdsbesteding bestaat uit voornamelijk intensieve recreatie met een hoog geconcentreerd voorzieningenniveau. Hier kunnen zich enerzijds diverse clusters bevinden zoals een leisurecenter of de binnenstad, anderzijds diverse stedelijk georiënteerde thema's zoals industrieel toerisme. Met name het laatst genoemde thema geeft aan dat het stedelijk gebied het gehele gebied betreft rondom het kanaal van Gent naar Terneuzen. Behalve het kanaal horen hier ook de kernen Sluiskil en Sas van Gent bij. Alle andere gebieden vormen toeristisch gezien dan het landelijk gebied.

De gemeente heeft een divers aanbod aan toeristisch-recreatieve voorzieningen. Door het ontbreken van een samenhangende beleving, kan reeds in dit hoofdstuk geconcludeerd worden dat er geen eenduidig toeristisch-recreatief profiel aan kan worden gegeven. Om aan te kunnen geven hoe profilering van het toeristisch-recreatief product wel kan geschieden, is een dieper inzicht nodig in de huidige kwaliteiten en de mogelijkheden.

Aanbodanalyse (sterkten/zwakten)

Stedelijk gebied

Eerdere rapportages waarbij zowel aanbod, vraag, toeristische bezoekers als lokale bezoekers zijn betrokken hebben aangetoond dat het stedelijk gebied van de gemeente een laag attractief niveau heeft. Zo ontbreekt een grote bovenregionale trekker en zijn er beperkte regionale recreatieve voorzieningen (geen bioscoop, uitgaanscentrum met discotheek, wel een theater). Ook vinden er weinig regionale of bovenregionale evenementen van enige omvang plaats. Mede hierdoor heeft de stad Terneuzen geen imago van aantrekkelijke stad, zowel voor toeristen als voor mensen uit de regio. Door de komst van de Westerscheldetunnel zijn zelfs meer eigen inwoners andere steden gaan bezoeken dan inwoners van andere steden Terneuzen. Ook voor de zakelijke bezoekers zijn er geen attractieve elementen om bezoek aan Terneuzen te verlengen of om meer te besteden. De voorzieningen die wel aanwezig zijn voldoen of te weinig aan de belevingseisen van de consument (geen v.i.p.-ervaring) of scoren onvoldoende in de andere belangrijke factoren prijs, bereikbaarheid, vindbaarheid en combineerbaarheid.

Sterke punten van het stedelijk gebied zijn, behalve de binnenstad, de voorzieningen zelf. Hierbij kan men denken aan het Scheldetheater, de boulevard, het Arsenaal, het Portaal van Vlaanderen, de jachthaven. Ze zijn geen toeristische trekkers op zich door onvoldoende onderscheidend vermogen en onvoldoende conceptuele aansluiting. Terneuzen is weliswaar de grootste stad van Zeeuws-Vlaanderen, maar scoort kwalitatief onvoldoende op belangrijke aantrekkelijke aspecten als winkelaanbod, cultuurhistorisch aanbod, bestrating en verlichting. Een sterk punt met een bovenregionaal karakter is het geplande leisurecenter in de Koegorspolder. Het subtropische zwembad kan voor een klein deel toeristisch gezien worden door het gebruik ervan door verblijfsrecreanten van het recreatiegebied Braakman.

Water

Stedelijke oeverrecreatie

Hierbij horende voorzieningen zijn het Portaal van Vlaanderen, de grote vaart op het Kanaal van Gent naar Terneuzen en de boulevard langs de Westerschelde. Hier kan wederom vermeld worden dat de voorzieningen op zich relatief sterk te noemen zijn, maar dat de combineerbaarheid en vindbaarheid zwak te noemen zijn. Het Portaal van Vlaanderen bijvoorbeeld is te weinig bekend bij de doelgroepen en is slecht te combineren met bijvoorbeeld de binnenstad van Terneuzen. Wat de boulevard betreft, eist de hedendaagse toerist uitnodigende en directe aansluiting met de binnenstad, herkenbare aantrekkelijke doelen (bijvoorbeeld om naar toe te wandelen, rust- en informatiepunten), voldoende pauzemogelijkheden (horeca of schuilplekken). De wandelboulevard van Terneuzen voldoet hierbij onvoldoende.

Watersport

Bovenlokaal gezien zijn de huidige watersportvoorzieningen beperkt. Door de grote vaart op de Westerschelde zijn hier weinig watersportmogelijkheden. De jachthaven in Terneuzen is in principe een voorziening die men sowieso verwacht in een stad als Terneuzen; goed geschikt voor de grote watersport (zeewaardige jachten, chartervaart), maar kent in werkelijkheid weinig luxe en onderscheidende voorzieningen. De binnenwateren worden afgezien van het Braakmangebied en de Otheense kreek niet bovenlokaal gebruikt. Kanovaren is slecht gefaciliteerd. Het Braakmangebied heeft een goed gefaciliteerde jachthaven voor recreatieve watersport, doch zonder open verbinding met de Westerschelde.

Landelijke oeverrecreatie

Voor de toerist die binnen of direct naast de gemeente verblijft, zijn er hierin sterke punten te noemen. De kreken zijn talrijk en vormen een attractieve afwisseling in het landschap. Zwak hierbij is dat de bereikbaarheid (bv. fietsen) vaak minder goed is en dat de kreken vaak niet toegankelijk zijn voor oeverrecreatie als zwemmen en vissen. De dijken langs de Westerschelde zijn wel sterk hierin voor met name extensieve recreatie (wandelen, fietsen e.d.). Overigens algemeen geldend is, dat dit soort voorzieningen zelden toeristische trekkers zijn, maar worden gebruikt door toeristen die toch al aanwezig zijn in het gebied (verblijfsrecreanten).

Platteland

Extensieve recreatie

De aantrekkelijkheid van het platteland van de gemeente wordt onder andere bepaald door het afwisselende landschap, door de aanwezigheid van de kreken, de kernen en de natuur (Braakmangebied, Canisvliet, De Griete, Paulinapolder en Otheense kreek). Op zichzelf zijn deze voorzieningen van weinig bovenlokaal niveau. Ook hier geldt weer dat de combinatie met andere recreatieve voorzieningen de attractieve waarde van de regio bepaalt. Wel is van belang dat de voorzieningen op het platteland voor extensieve recreatie (wandelen, fietsen e.d.) aanwezig en in orde zijn. In een inventarisatieronde is echter gebleken, dat er te veel

verbindingen worden gemist (een goed voorbeeld is het gebied tussen Terneuzen en het Braakmangebied), te weinig onderhoud aan de voorzieningen/routes gepleegd wordt, de samenhang met bijvoorbeeld horeca en detailhandel te weinig gezocht wordt. Het aantal routes is groot, maar de verhalen er achter, goede knooppunten met voorzieningen en andere aantrekkelijkheidvergroten aspecten zijn zwak. Net als bij de mogelijkheden voor oeverrecreatie aan kreken geldt dat bij nieuwe natuur (bos en kreken) het recreatief medegebruik beperkt is.

Intensieve recreatie

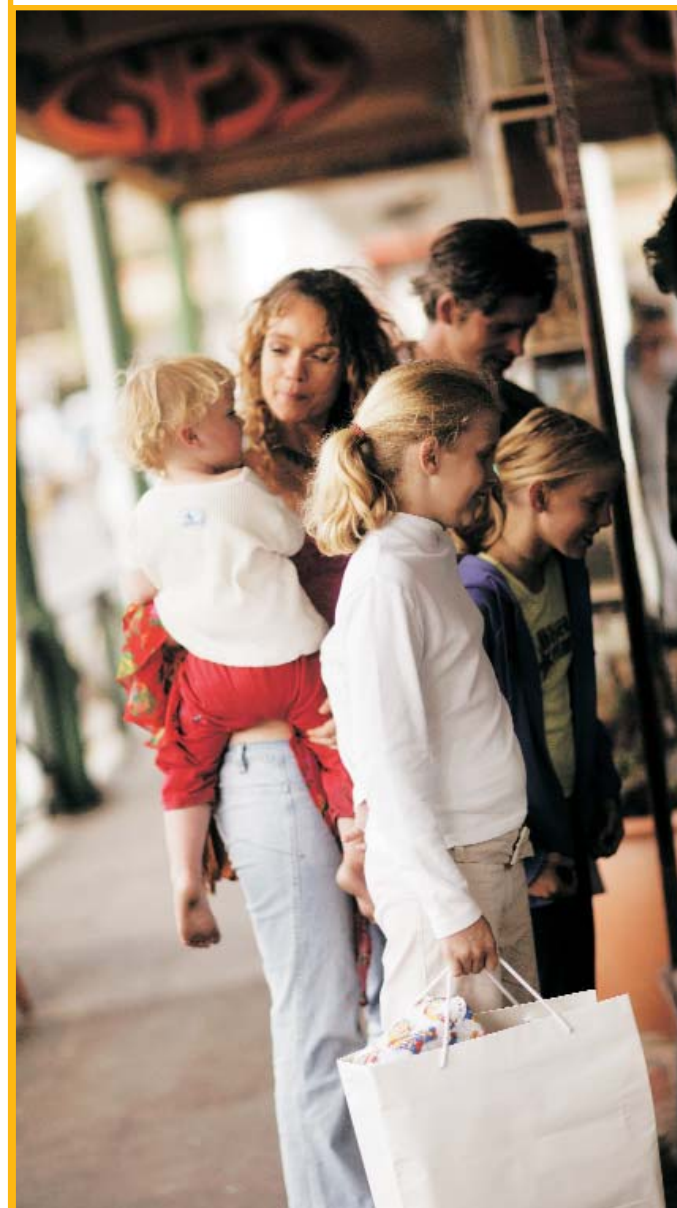
De gemeente kent twee plattelandsgebieden die veel gebruikt worden voor intensieve recreatie: Smitsschorre en de Braakman. Smitsschorre heeft meer het accent op buitensportactiviteiten (golf, motorsport, zweefvliegen) en de Braakman meer op ontspannen recreatie (wandelen, fietsen). Daarnaast kent het recreatiegebied veel intensieve recreatievoorzieningen, met name bedoeld voor de verblijfsrecreant aldaar. Hierdoor is het recreatiegebied van de Braakman een toeristische enclave waar toeristen naar toe komen vanwege het hoge voorzieningenniveau direct bij de hand. Smitsschorre kent dergelijke verblijfsmogelijkheden nog niet en vormt in principe nog te weinig een geheel met bovenregionale waarde. Het platteland van de gemeente inclusief de kernen kent verder elementen die nog onvoldoende op elkaar zijn aangesloten om gezamenlijk toeristische attractiviteit te genereren. Er zijn enkele aantrekkelijke musea met opvallend weinig bezoekers van buiten de regio, culinaire attracties zonder directe mogelijkheden voor bezoekverlenging en slechte vindbaarheid van de lokale verhalen, historie, Staats-Spaanse linies.

Ontwikkeling

Door de economische en demografische problemen op het platteland staan de landschappelijke kwaliteiten onder druk: de diversiteit van landschapseenheden neemt af en versnippering/ diversiteit van ongebreidelde functies (zoals woonfuncties, bedrijvigheid die niet past op de betreffende locatie) nemen toe. Deze situatie maakt enerzijds nieuwe passende ontwikkelingen op het platteland noodzakelijk, anderzijds is regulering noodzakelijk. Het opnemen van mogelijkheden in het bestemmingsplan (buitengebied Axel) is hierop een eerste antwoord. De mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen worden in het volgende hoofdstuk behandeld.

Verblijfsrecreatie

Zonder de huidige voorzieningen tekort te willen doen, kent de gemeente weinig grootschalige verblijfsrecreatie. Bedacht kan worden dat dit mede te maken heeft met de toeristische aantrekkelijkheid van de gemeente als totaal. Echter er zijn ook weinig faciliteiten voor campers en vrachtwagenchauffeurs. Niet onderscheidend en kwantitatief marginaal bestaan er wel diverse agrarische verblijfsrecreatiemogelijkheden.

Vraaganalyse

Relevante kwalitatieve trends en ontwikkelingen in de toeristisch-recreatieve markt zijn:

Toename behoefte aan intimiteit

Mensen hebben steeds meer behoefte aan sociaal contact. Gezelligheid, samen met de familie, kennissen en vrienden neemt weer in belang toe

Opkomst van de yeebies (young energetic elderly people into everything)

Tot 2040 zal het aantal mensen van 65 jaar en ouder blijven toenemen. Zij willen wel oud worden maar niet oud zijn. Bejaarden heten ook tegenwoordig senioren. De belangrijke groep "babyboomers" is relatief bijzonder kapitaalkrchtig en beschikt in toenemende mate over vrije tijd. Deze groep wenst hoge kwaliteit waarvoor ook betaald mag worden.

Georganiseerd avontuur

Met name de consument geboren na 1960 wil zich verder ontwikkelen door vooral nieuwe en avontuurlijke activiteiten te ontplooiën. Het gaat echter om het gevoel ervan; men wil geen echte ontberingen lijden of gevaar lopen.

Versnippering van vrije tijd

Nederlanders hebben het steeds drukker en hebben minder vrije tijd. Deze vullen zij dan ook steeds efficiënter en intensiever in. Nog geen 43 uur per week wordt er besteed in de vrijetijd waarvan nog geen acht uur buitenshuis (exclusief sociale contacten). De vrijetijd wordt ook steeds minder geconcentreerd ingevuld in het weekeinde of in de traditionele vakantieperioden.

Beleving is the thing

Bij invulling van de vrijetijd gaat het om het optimaal bevredigen van de eigen behoeften waarbij de gevoelswaarde van groot belang is. Men wil boeiende ervaringen opdoen, verwend worden, spanning en sensatie beleven, persoonlijk groeien. Vrijetijdservaringen dienen dan ook verrassend, intensief en prettig te zijn (vip-ervaring).

Een indeling van bezoekers van bovenlokale vrijetijdsvoorzieningen in het algemeen is:

Bezoekersgroep	belangrijkste recreatieve wensen
lokale bewoners	Goed lokaal recreatief voorzieningenniveau (horeca, detailhandel, sport, uitgaan)
inwoners van buiten de gemeente	Binnenstad en bovenlokale recreatieve voorzieningen die op woonlocatie niet aanwezig zijn (hoe verder men woont, hoe attractiever de recreatievoorziening dient te zijn)
vakantiegangers (die binnen de gemeente verblijven)	Alle, behalve pure lokale recreatievoorzieningen
vakantiegangers (die buiten de gemeente verblijven)	Binnenstad en bovenlokale recreatieve voorzieningen die op verblijfslocatie niet aanwezig zijn
zakelijke bezoekers (met name vrachtwagenchauffeurs, opvarenden vrachtschepen)	Met name horeca, ontspanningsmogelijkheden, truckstop

Iedere groep bezoekers heeft een ander wensen/eisenpakket met betrekking tot recreatieve voorzieningen. Doel is om alle groepen in hun verwachtingen te overtreffen. De uniciteit van de voorziening bepaalt de verdeling van deze groepen. Zo zullen de bezoekers van een attractiepark met name inwoners van buiten de gemeente zijn en van een megadiscotheek met name bewoners uit de directe omgeving.

In deze visie behandelen we met name bovenlokale dagrecreatievoorzieningen waarvoor de gasten van buiten de gemeente moeten komen. Toeristen verwachten dat als er iets bijzonders is, dit overal herkenbaar te vinden zal zijn (ook daar waar men vandaan komt) en dat ze er gemakkelijk naar toe kunnen. Alleen een vermelding in de VVV-gids is tegenwoordig onvoldoende.

Algemeen valt te vermelden dat in de bereikbaarheid, vindbaarheid en combineerbaarheid van voorzieningen in de gemeente Terneuzen onvoldoende is voorzien. Uit de interviews en workshops is gebleken dat de bewegwijzering, de promotie van toeristische activiteiten in de gemeente (vooral de promotie buiten de gemeente hiervan) en de manier waarop bezoekers activiteiten en de daarmee gepaard gaande bestedingen combineren, zwak te noemen zijn.

Samenhang

Hoe groter de afstand tussen de woonplaats van de potentiële bezoekers/gasten en de toeristische bestemming, hoe aantrekkelijker de vrijetijdsbesteding er dient te zijn. Men zal minder geneigd zijn naar de gemeente te reizen indien een zelfde beleving kan worden ervaren op kortere afstand.

Over het algemeen is het aanbod van toeristische voorzieningen en de beleving hiervan (zoals hierboven is uitgelegd), relatief een zwak punt in de gemeente Terneuzen. Er zal nadrukkelijk dienen te worden geëvalueerd waar de kansen en bedreigingen zijn. In het volgende hoofdstuk wordt hier nader op in gegaan.

Inleiding

De vrijetijdsbesteding in Nederland is niet alleen sterk gegroeid, maar ook van karakter veranderd. De beleveniswaarde van de vrijetijdsbesteding is steeds belangrijker geworden en inmiddels van groot belang voor het succes van een amusementstheater, sportaccommodatie, museum of attractie. Vormen van vrijetijdsbesteding van vandaag en morgen hebben sfeer en een hoge kwaliteit. Daarbij worden bezoekers niet als gebruikers of klanten maar als gasten benaderd. Ze wijken af van de traditionele formules en bieden veelal combinaties aan, en verlenen geen dienst maar bieden een ervaring, zijn kortom belevenissen.

Deze belevenissen ontstaan door thematisering en clustering. Het thema is het inhoudelijke en samenhangende verhaal waarin de gast de hoofdrol speelt; de cluster is het podium waarop de belevenis zich voltrekt. Het mogelijk maken en initiëren van nieuwe functies op het platteland vormt de gewenste ontwikkeling om de vitaliteit van het platteland te behouden. Toerisme en recreatie vormen belangrijke functies binnen de nieuwe activiteiten op het platteland.

3 Kansen en bedreigingen

Stedelijk gebied

Het stedelijk gebied heeft toeristisch-economisch de hoogste potentie in relatie met alle doelgroepen. Wanneer de stad Terneuzen de profilering van de grootste stad van Zeeuws-Vlaanderen uitbouwt en waarmaakt, zullen het bezoekersaantal en de tevredenheid toenemen. Er zijn twee kerngebieden te onderscheiden die voor Terneuzen toeristisch bovenlokaal zijn: de binnenstad en het leisurecentrum dat gepland is in de Koegorspolder.

Binnenstad: als grootste stad van Zeeuws-Vlaanderen zijn er tal van mogelijkheden om meer bezoekers te trekken. Funshoppen is de belangrijkste activiteit voor de binnenstad van Terneuzen. Voor de versterking hiervoor zijn er diverse kansen. Gedacht kan worden aan verbetering van de openbare ruimte, aantrekken van funshoptrekkers als H&M, kinderopvang voor winkelende ouders, clustering van terrassen, directe aansluiting met andere recreatieve voorzieningen als de boulevard, wandelroutes, bioscoop, bovenregionale evenementen en dergelijke. Als bedreiging voor deze mogelijke ontwikkeling kan de versterking zijn van alternatieve bestemmingen voor funshoppen (Gent, Brugge, Goes, Middelburg). De bevindingen uit de 'Regionale Detailhandelvisie (2003)' worden in deze rapportage onderschreven

Leisurecentrum: wanneer Terneuzen er in slaagt om een ruimtelijk gebied te bestemmen voor stedelijke grootschalige leisureactiviteiten als momenteel gepland in de Koegorspolder, en hier voorzieningen te laten

vestigen met een bovenregionale uitstraling, draagt dit in hoge mate bij aan de profilering van Terneuzen als grote stad. Hier kunnen zowel dag- als avondvoorzieningen geclusterd worden. Van belang is om bovenregionale leisurecentra in steden in een omgeving van 50-100 kilometer goed te analyseren om doublures in beleving te vermijden en de juiste mix samen te stellen voor een optimaal onderscheidend vermogen. Kansrijk zijn voorzieningen als schaatsbaan, skibaan, truckstop, megadiscotheek, indoor speeltuin, evenementenhal.

Water

Stedelijke oeverrecreatie

Bovenlokale voorzieningen zijn zoals eerder vermeld het Portaal van Vlaanderen, de boulevard en de grote vaart op het Kanaal van Gent naar Terneuzen. Een wandelboulevard in een stedelijke omgeving geeft goede kansen om de profilering van de stad te versterken. Terneuzen dient de aanwezigheid van het water en de voorzieningen ook te zien als kansen om zowel kwantitatief als kwalitatief meer bezoekers te trekken. Hiervoor dienen er wel voorzieningen gecreëerd te worden waarbij aan randvoorwaarden (samenhang, bereikbaarheid, beleving, kwaliteit) voor verhoging stedelijke bezoeken minimaal voldaan wordt. De genoemde bovenlokale voorzieningen zijn te ver van elkaar gesitueerd. Bij het alleen al psychologisch verkleinen van de afstand tussen elkaar kan meerwaarde gecreëerd worden. Ook is het uitnodigende karakter, de combineerbaarheid en de vindbaarheid belangrijk bij het opstellen van een eventueel ontwikkelingsplan voor de bevordering van het toeristisch bezoek aan de stad Terneuzen.

Watersport

Door de grote vaart over de Westerschelde zullen in de breedte niet meer watersportvoorzieningen gecreëerd kunnen worden. Dit wil zeggen dat met name voor de kleine recreatievaart op het eerste oog, bovenlokaal gezien, geen of weinig kansen liggen. Echter daar waar er wel mogelijkheden liggen, dienen deze de kans te krijgen om verder uitgebouwd te worden. Vooral met de stedelijke uitstraling in combinatie met een uniek imago van "de Vliegende Hollander" liggen er voor de grote watersport, ook internationaal gezien unieke kansen. Bij een duidelijke profilering hierin samen met het vergroten van de (onderscheidende) faciliteiten hiervoor, kan de stad Terneuzen (ook als geheel) hier toeristisch van profiteren. Dit imago is uniek voor Terneuzen. Buiten de stad kent de gemeente op watersportgebied weinig bovenlokale voorzieningen. Behalve de kansen voor watersportvoorzieningen bij het recreatiegebied Braakman die momenteel redelijk goed benut worden, zijn er enkele kanoroutes mogelijk. Enkele watersportverenigingen zien hier nog meer gebruiksmogelijkheden. De uitwerking van de kanoroutes zal in nauw overleg met de natuur en milieuorganisaties moeten plaatsvinden. Daarbij kan een combinatie worden gezocht met natuur en milieueducatie. Echte bovenlokale recreatieve kansen hierbij zijn dan ook kleinschalig van aard.

Landelijke oeverrecreatie

Deze vorm biedt bovenlokaal gezien alleen kansen in de combinatie met andere voorzieningen. Ondanks dat

de krekten uniek voor het gebied zijn, zullen weinig toeristen speciaal hiervoor naar de gemeente komen (behoudens de visport op beperkt kwantitatief niveau). Om de beleving van de verblijfsrecreanten in en direct buiten de gemeente te versterken, geeft oeverrecreatie zeker een goede kans om dit te realiseren. Combinaties van routes gebaseerd op de wensen van de consument (de hele dag krekten kijken is ook zo wat) en deze ook beter vindbaar maken, zijn goede mogelijkheden hiervoor.

Platteland

Extensieve recreatie

Deze recreatievorm is vergelijkbaar met landelijke oeverrecreatie in die zin dat bovenlokaal gebruik beperkt is. Goede routes kunnen versterkend zijn voor de verblijfsrecreatie. De beleving van deze recreatievorm ligt op het gebied van rust, diversiteit en ruimte. Bovenlokale kansen zijn er hierdoor weinig. Het Braakmangebied kan, mits de plannen hiervoor doorgezet worden, een uitzondering zijn. Routes dienen in orde te zijn en met name te beginnen en eindigen op logische vindbare punten waar er goede voorzieningen zijn. Met name dorpskernen waar horeca, informatiepunten en andere servicevoorzieningen geclusterd zijn, zijn hiervoor kansrijk. Bedreigingen zijn er vooral op het gebied van onderhoud, promotie en tegenvallende routes.

Intensieve recreatie

De gemeentelijke centra voor intensieve recreatie zijn de Braakman en de Smitsschorre. Kansen voor bovenlokale recreatie liggen ten eerste op specialisering en profilering van de gebieden. Om de recreatieve betekenis voor deze gebieden te versterken, kunnen er in hetzelfde gebied nieuwe andere voorzieningen zich vestigen op het gebied van intensieve recreatie. Kansen voor de Smitsschorre liggen met name in de buitenactiviteiten met als accent meer luxe (golf, zweefvliegen, luxe sauna). Echter ook andere unieke voorzieningen zouden verder benut kunnen worden om het gebied en het imago te versterken. Wat de motorsport betreft ligt er wel een bedreiging. Enerzijds dient het initiatief verder aangemoedigd en gefaciliteerd te worden, maar twee terreinen op een steenworp afstand van elkaar lijkt niet levensvatbaar voor wellicht uiteindelijk beide.

Voor het Braakmangebied liggen de intensieve recreatieve voorzieningen op het vakantie-eiland. Hier zijn de voorzieningen meer vanuit het imago van de familierекреatie en kinderrecreatie. Wanneer er meer voorzieningen voor intensieve (dag)recreatie in het gebied komen, zal er ook meer ruimte moeten komen voor verblijfsrecreatie om de economische haalbaarheid te kunnen garanderen.

Andere kansen zijn er vanuit het platteland om de intensieve kleinschaligere voorzieningen als musea, culinaire attracties, dorpsfeesten, de Staats-Spaanse linies zoveel mogelijk met elkaar te verbinden, er voor te zorgen dat de toerist zijn bezoektijd verlengt en zijn bestedingen vergroot. De bedreiging hierbij is dat het succes afhangt van de medewerking en kwaliteit van alle schakels.

Ontwikkeling

In deze visie vormen nieuwe toeristisch-recreatieve mogelijkheden op het platteland de belangrijkste ontwik-

kelingsrichtingen voor de versterking van de vitaliteit van het platteland. De bovenlokale mogelijkheden hiervoor zijn reeds hiervoor aangeduid. Daarnaast bestaan andere functies die een versterking van het platteland teweeg kunnen brengen, zonder de landschappelijke kwaliteiten zoals rust, ruimte en landschap te verstoren. Deze zogenoemde 'Nieuwe Economische Draggers' zijn door de provincie Zeeland nader uitgewerkt, aangeduid en planologisch mogelijk gemaakt in de streekplanaanpassing 'Nieuwe Economische Draggers (NED) (2002)'. Voorbeelden hiervan zijn nieuwe of nevenfuncties (landbouwverbreding) in agrarische bebouwingsobjecten, zoals conferentiezalen, tuinmeubelzaken, horeca. Hierbij past het aanbieden van de belevingslandbouw, die zich richt op de recreant of toerist. Voorbeelden zijn de campings, kaasboerderijen, verkoop aan huis en de Ruige Routes.

Van geheel andere orde om de problemen in de landbouwsector aan te pakken, zijn de 'nieuwe' teelten. In plaats van de huidige productie- en marktgerichte landbouw, worden nieuwe gewassen (bijvoorbeeld aquateelt) of nieuwe productiemethoden (biologische landbouw) toegepast. Daarnaast liggen er kansen in de toepassing van innovatieve technieken die extra toegevoegde waarde opleveren. Daarbij kan worden gedacht aan; alternatieve toepassingen voor reststoffen en het gebruik van grondstoffen voor nieuwe producten.

Verblijfsrecreatie

De gemeente heeft te weinig onderscheidende attracties (met uitzondering van recreatiegebied Braakman) om de toerist afdoende te verleiden voor meerdaags verblijf. Kansen voor grootschalige verblijfsrecreatie liggen in de twee gebieden die zijn aangewezen in het streekplan (1997) als centra voor intensieve plattelandrecreatie; het recreatiegebied Braakman en Smitsschorre. Op grootschalige toename van de verblijfsrecreatie zal de gemeente niet hoeven te rekenen. Hiervoor is de concurrentie te groot in de buurgemeente Sluis en in België. Wanneer de stad Terneuzen (derde aangewezen recreatieconcentratie in het streekplan) er in slaagt om de bezoekersaantallen te vergroten en bezoekers langer aan zich weet te binden, zal er ruimte komen voor meer hotel- of pensionaccommodatie. Realisatie van verblijfsrecreatie in de vorm van bijzondere campings lijkt, gelet op het kleinschalige karakter, eerder haalbaar. Voorbeelden van deze bijzondere campings zijn; landschaps-, boerenbos-, hofstede-, en minicampings en groepsaccommodaties.

Conclusies

De gemeente kent veel initiatieven, maar weinig trekkers waar deze aan gekoppeld kunnen worden. De grootste bedreiging op toeristisch gebied voor de gemeente is, dat er geen bovenlokale trekker komt. Kansen worden door velen waargenomen, maar zelden benut. Een goed voorbeeld daarvan is het imago van "de Vliegende Hollander". Iedereen in Terneuzen kent het, maar het wordt nog niet uitgedragen, zelden gebruikt, niet benut. Terneuzen lijkt toeristisch gezien in een neerwaartse spiraal te zijn gekomen. Deze bedreiging kan alleen worden gekeerd wanneer er in wordt geslaagd om de ambitie, het enthousiasme, het zelfvertrouwen van Terneuzen bij te stellen. Kansen zijn er voldoende. Tegelijkertijd kan door en voor de plattelandsbevolking in de gemeente de economische vitaliteit en leefbaarheid worden versterkt, indien nieuwe functies op het platteland ontstaan en worden toegelaten.

Inleiding

Voorgaande hoofdstukken hebben omschreven wat de huidige situatie is in de gemeente, waar de kansen liggen en waar de bedreigingen. Om er voor te zorgen dat de leefbaarheid door versterking van de bovenlokale recreatie wordt verhoogd, dienen initiatieven en plannen getoetst te worden aan een visie waar overeenstemming over is. Tevens vormen enkele speerpunten hierbij een duidelijke doelstelling.

Hierbij zijn voorgaande hoofdstukken onmisbaar. Vanuit een kaartbeeld ontstaat er duidelijkheid waar en welke accenten op recreatief bovenlokaal gebied er liggen. Deze kunnen versterkt worden door een eenduidige profilering en/of koppeling aan sterke elementen. Verandering van het ene element heeft impact op zijn omgeving. Zo zou bij de vestiging van een bovenregionale trekker bijvoorbeeld in de Koegorspolder het aantal bezoekers en verblijfsrecreanten van het recreatiegebied Braakman kunnen verhogen. Tevens is de volgorde van de te nemen maatregelen en de gelijktijdigheid van sommige maatregelen van belang. Zo kan het Portaal van Vlaanderen worden versterkt, maar vanwege de huidige beperkte uitstraling zal deze voorziening geen blijvende trekker zijn, indien er onvoldoende promotie wordt gedaan bij de doelgroepen.

Om een verwachting over te brengen bij potentiële bezoekers is de koppeling van voorzieningen aan een specifiek imago van belang. Mond tot mond reclame is nog steeds de beste reclametroef. Of de identiteit ook aansluit op het imago wordt pas in de praktijk bewezen. Hiervoor zijn trekkers nodig die het imago ondersteunen. Trekkers zijn tevens van groot belang om bezoekersstromen op gang te brengen. Bezoekers trekken bezoekers, ook op ander belevingsgebied.

4 Opgave en visie 2015

Visie bovenlokale recreatie

Stedelijke gebieden

Speerpunten op toeristisch recreatief gebied zouden het toekomstig leisurecenter kunnen zijn en de binnenstad van de stad Terneuzen. Deze genereren bezoek en omzet ten behoeve van de gehele gemeente, hebben toeristische impact op alle andere bovenlokale recreatieve voorzieningen.

Wanneer er beleidsmatig gekozen wordt voor een grootschalig leisurecenter in de Koegorspolder, is het van belang dat de gemeente de regie blijft houden over dit gebied. De gemeente kan hierbij een actief beleid voeren om particulier initiatief uit te nodigen, te stimuleren en te faciliteren. Wat de binnenstad betreft dient de gemeente zelf ook bij te dragen in de ontwikkeling en verbetering van de positie van de binnenstad als funshoppingcenter.

Hierbij gaat het om relatief grootschalige investeringen om de verbetering van de binnenstad een krachtige stimulans te geven. Echter dienen ook investeringen gedaan te worden in de naamsbekendheid, het verspreiden van het imago (bijvoorbeeld "het geheim van Zeeland" of "de Vliegende Hollander"). Echter wanneer

promotie wordt gedaan zonder verbeteringen, zal de volgende keer het twee keer zoveel moeite kosten om alsnog de verwende toerist naar Terneuzen te halen. Ook het programmeren van grootschaligere bovenregionale evenementen kan voor de stad Terneuzen maar ook daarbuiten de toeristische aantrekkelijkheid vergroten. Het betrekken van de detailhandel en horeca is hierbij van belang.

Water

Stedelijke oeverrecreatie

Stedelijke oeverrecreatie lijkt in nauwe samenhang te staan met andere stedelijke voorzieningen. Hierbij dient wel beschouwd te worden dat er een groot verschil is in beleving tussen de bovenlokale centra (binnenstad en leisurecenter) en stedelijke oeverrecreatie. De combinatie funshoppen en stedelijke oeverrecreatie kan nog wel (winkelen in de stad en ervan bijkomen op de boulevard), echter dit dient naadloos op elkaar aan te sluiten. De combineerbaarheid dient optimaal gefaciliteerd te worden. Dat geldt overigens in iets mindere mate voor het Portaal van Vlaanderen door de geografische afstand en het verschil in beleving (educatief versus funshoppen).

Naast een duidelijke integratie van de boulevard met de binnenstad, dient de boulevard tevens van faciliteiten voorzien te zijn, die de potentiële bezoeker een vip-ervaring biedt (verrassend, intensief en prettig). Hierbij is niet alleen de aankleding van belang. Één of meerdere doelen om naar toe te wandelen, rustpunten, schuilpunten, horeca en (interactieve) informatiepunten kunnen hier aan bijdragen.

Het Portaal van Vlaanderen als tweede stedelijke voorziening op het gebied van oeverrecreatie zal zowel qua inhoud als uitstraling een sterke impuls nodig hebben om te kunnen overleven. Zowel direct als indirect kan gekoppeld worden aan andere in het verlengde liggende toeristisch-recreatieve voorzieningen om de attractiviteit en de haalbaarheid te vergroten:

1. industrieel toerisme (DOW, industrieel erfgoed, museum en museumhaven in Sas van Gent)
2. waterrecreatie (rondvaarten, pendelboot naar Gent)
3. binnenstad (zorg voor logische koppeling en verkorting psychologische afstand met de boulevard)

Watersport

Om te zorgen voor versterking van bovenlokale recreatie kan de watersport een grote rol innemen. De stad Terneuzen zal als enige locatie hierin een beduidende rol kunnen gaan spelen. Watersport bij het recreatiegebied Braakman zal op het huidige niveau gehandhaafd kunnen worden, biedt niet de mogelijkheden om grootschaliger te worden. De stad Terneuzen kan bij de watersport inspelen op het onderdrukte imago van "de Vliegende Hollander" of "The Flying Dutchman". Door een hieraan gekoppeld "stoer" imago aan te meten, het voorzieningenniveau hierop aan te passen, kan de stad Terneuzen meer watersporttoerisme krijgen. Zowel zeezeilers, als "landrotten" zullen de jachthaven (welke het centrum hiervoor is) bezoeken. Het is van belang om hier behalve een duidelijk imago ook een trekker te vestigen (bijvoorbeeld een driemaster).

Landelijke oeverrecreatie

Deze vorm van recreatie kan prima aansluiten bij de extensieve recreatie (zie hieronder). Landelijke oeverrecreatie onderscheidt zich vooral in de belevingswaarde ten opzichte van extensieve recreatie. Bij het bepalen van diverse routes zouden de kreken en de dijken langs de Westerschelde een onderscheidend onderdeel kunnen zijn. Bovenlokaal gezien kan de diversiteit binnen routes een komstargument zijn voor een breder publiek (binnen een paar kilometer dijk Westerschelde, dorpskern, bos, kreek, agrarisch land).

Platteland

Ontwikkeling

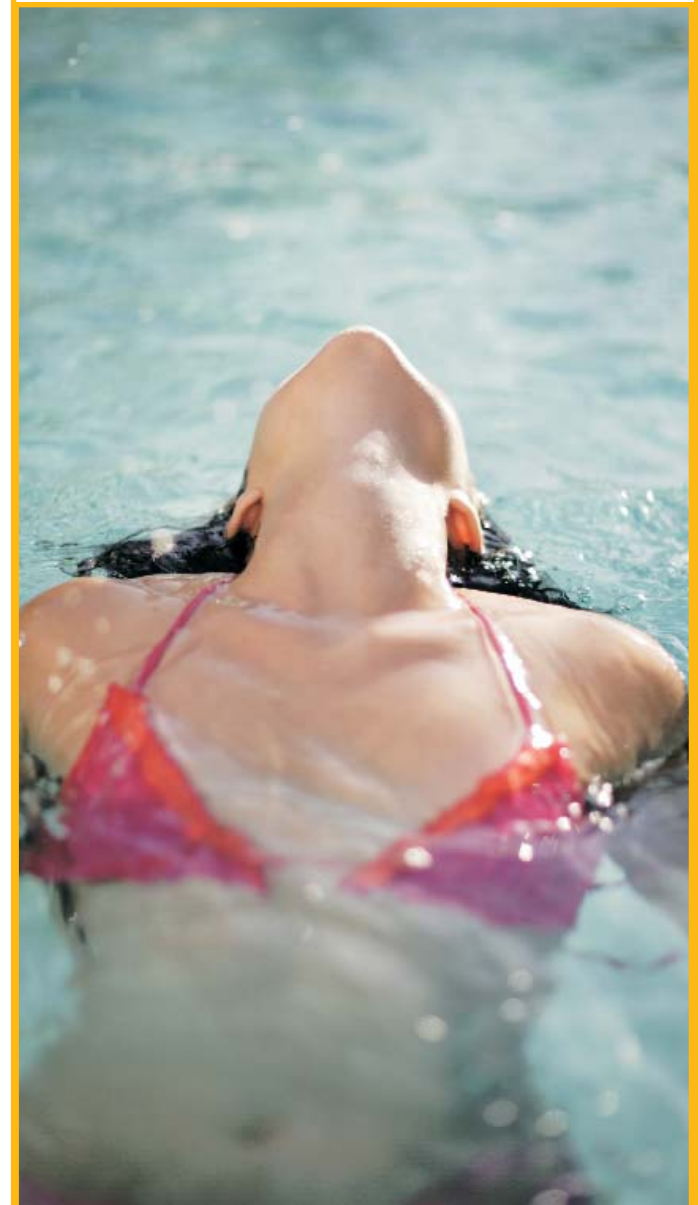
Plattelandsontwikkeling is op velerlei wijzen mogelijk. In deze visie wordt vooral gekeken naar de plattelandsontwikkeling met toeristisch en recreatieve karakter. Zo wordt een onderscheid gemaakt tussen de marktgerichte landbouw en de belevingslandbouw. Deze laatste biedt binnen deze visie de meeste mogelijkheden voor de versterking van het platteland. Slimme koppelingen van deze en andere activiteiten die de bestaande economische structuur en bedrijvigheid kunnen versterken en tegelijkertijd een impuls kunnen geven aan de ruimtelijke, recreatieve en landschappelijke kwaliteit van een gebied, dienen te worden gemaakt. Door toerisme te bezien vanuit thema's en clusters, dienen voor het landelijk gebied thema's in de vorm van verhalen verzameld te worden. Hiervan uit kunnen de toeristische elementen die zich alhier bevinden als kralen gezien te worden waarmee de ketting vorm gegeven kan worden. Zo kunnen thema's, zoals 'Industrieel-Historie en 'Verhalenbundels' een kader vormen waarbinnen de koppelingen kunnen worden gemaakt. Daarbij kunnen extensieve en intensieve recreatievormen gecombineerd worden. De uiteindelijke ketting is dan de uitwerking van een thema (verhaal) met voorzieningen (kralen) die hoofdonderdeel zijn van het thema (bijvoorbeeld een museum) of een aanvullend onderdeel (bijvoorbeeld horeca of fietsmaker) waar al naar gelang de behoefte gebruik van gemaakt kan worden. Zaak is om altijd de complete ketting te laten zien aan de gast(en).

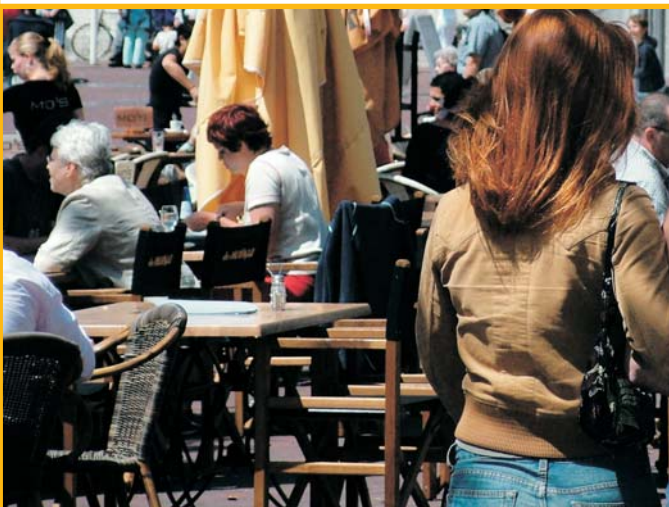
Een meer concreet voorbeeld is de vlascultuur in Koewacht; hier wordt een koppeling gemaakt tussen de markt- en productiegerichte landbouw, de beleving ervan, het toepassen van innovaties en de cultuurhistorische (lees toeristisch-recreatieve) aspecten hiervan.

Speerpunt voor de gemeente vormt de realisatie van initiatieven op dit vlak; de gemeente dient zorg te dragen dat de realisatie van de initiatieven binnen de beleidsplannen en regelgeving mogelijk is. Tevens neemt de gemeente Terneuzen een faciliterende rol, bij initiatieven die een belangrijke bijdrage leveren aan de vitaliteit van het platteland.

Extensieve recreatie

Zoals hierboven omschreven is extensief recreëren een aanvullende recreatievorm die zelfstandig niet bovenlokaal is. Doordat er veel routes zijn in de gemeente, dienen voor een positieve ondersteuning van bovenlokaal toerisme, enkele eruit springende routes te worden bepaald. Deze dienen dan compleet gefacili-

teerd te worden: goede bewegwijzering, uitstekend onderhoud aan de wegen, voldoende start en pauzemogelijkheden met horeca en servicevoorzieningen. Een paar uitstekende routes is vele malen beter dan vele middelmatige of slechte routes. Ook koppeling met intensieve recreatievormen als musea, culinaire attracties, dorpsevenementen, de Staats-Spaanse linies verdient aandacht hierin om het gebruik te intensiveren. Gemeenteoverschrijdende routes kunnen hierbij niet alleen de diversiteit vergroten, maar ook mensen van buiten de gemeente binnen de gemeentegrenzen brengen.

Intensieve recreatie

De kerngebieden Smitsschorre en recreatiegebied Braakman hebben, zoals boven omschreven, ieder een eigen karakteristiek die verder uitgebouwd en geprofileerd dient te worden. Er zijn tal van versterkende voorzieningen die geschikt zouden kunnen zijn om hier te vestigen. Van belang is om daarbij kritisch te blijven in de compatibiliteit met het imago. Hierbij is Smitsschorre het gebied voor buitenactiviteiten en het recreatie gebied Braakman het gebied voor familierecreatie.

Andere bovenlokale intensieve recreatievoorzieningen bieden, zoals eerder gezegd, uitsluitend in combinaties voldoende onderscheidend vermogen. Hieronder vallen de diverse kleine musea, culinaire attracties, dorpsevenementen en de Staats-Spaanse linies. Combinaties hebben onderling, maar ook met andersoortige recreatievormen, zoals actieve recreatie (survival en fietsen), te maken. Hiervoor is het aanbevelenswaardig om nauwkeurig deze combinaties te maken, te benoemen en te promoten. Ook hier mogen de gemeentegrenzen geen belemmering zijn.

Verblijfsrecreatie

De gemeente Terneuzen heeft mogelijkheden voor kleinschalige en incidenteel grootschalige verblijfsrecreatie. Er zijn in principe vier gebieden die voor verblijfsrecreatie geschikt zijn als aanvulling op de dagrecreatieve voorzieningen in de directe omgeving:

1. Stedelijk gebied (hotels, truckstop, gereguleerde overnachtingplaatsen)
2. Vakantie-eiland Braakman (reeds aanwezig, mogelijk uitbreiding)
3. Gebied nabij Axel (verblijfsrecreatie op bovengemiddelde kwaliteit als aanvulling op hoogwaardige dagrecreatieve buitenvoorzieningen; camping aan de 1e Verkorting)
4. Verblijfsrecreatie op het platteland (boerenbos-, landschaps-, mini-campings, groepsaccommodaties etc.)

Conclusie

Om de gemeente op toeristisch gebied op een hoger plan te brengen zijn er, zoals hiervoor is omschreven, diverse mogelijkheden.

Uitgangspunt is een beleidsgestuurde (in plaats van marktgestuurde) benadering met een uitnodigend kader voor de markt dat ruimte en zekerheid biedt, maar wel binnen een leidende overheidsvisie die prioriteiten stelt en richting geeft aan de inzet van publieke middelen.

De gemeente Terneuzen kan hier als volgt op inspelen:

1. Ga uit van het concept van de vrijetijdsbeleving en vip (verrassend, intensief en prettig)
2. Ken daarbij het primaat toe aan de thema's en cluster (in contrast met het voorzieningen-denken) met voor elk cluster een helder profiel
3. Faseer en prioriteer programma's en plannen
4. Snel niet van project naar project, maar maak clusters eerst zorgvuldig af en geef ze de gelegenheid om zich te zetten en te consolideren
5. en kies daarmee voor een vernieuwingsstrategie die bestaat uit een spiraalvormige beweging van planning, realisatie, consolidatie, uitbouwen etc.
6. heb verder nadrukkelijk aandacht voor samenwerking en promotie in de programma's en plannen.

Voor de plattelandsontwikkeling in algemene zin dient de gemeente mogelijkheden te creëren in haar beleidsplannen, en zeker ook de bestemmingsplannen, voor nieuwe (neven)functies op het platteland. Sterk inzetten (en dus faciliteren) van slimme koppelingen met de eerdergenoemde (toeristische) thema's is daarbij van het grootste belang.

Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn voor het stedelijk gebied, water en platteland de kansen en potenties vertaald naar ontwikkelingsrichtingen. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op welke wijze nadere uitwerking en uitvoering van de ontwikkelingsrichtingen ter hand kunnen worden genomen om de visie te realiseren. Deze uitwerking en uitvoering zijn vertaald naar een actielijst met te nemen acties. Naast het implementeren van deze Visie op Toerisme en Plattelandsontwikkeling in het beleid ligt de uitdaging voor de gemeente in het stimuleren van initiatieven vanuit de markt en organisaties van onder andere de eigen bevolking. Uitgaande van de conceptuele beleving van vrije tijd die in deze visie is omschreven en de mogelijkheden voor versterking van de vitaliteit op het platteland, worden hierna op hoofdlijnen ingegaan op de verschillende vervolgstappen zoals: welke dingen moeten gebeuren, hoe organiseert de gemeente dat, wat doet de gemeente zelf en wat wordt verwacht van andere partijen.

5 Realisatie van de visie

Belevingsthema's en locaties

Van wezenlijk belang is het in beeld brengen van de belevingsthema's en locaties in de gemeente. Samen met belangengroeperingen kunnen de belevingsthema's worden uitgewerkt tot nieuwe initiatieven en acties. Onderstaande belevingsthema's met daar aan gekoppelde locaties zijn voorbeelden om de visie verder te ontwikkelen. Hierbij kunnen de locaties van de "De Vliegende Hollander", "Jong Sportief" en "Verhalenbundels" als hoofdpodia worden beschouwd. Zij zijn de ankers in de strategie, zijn bepalend voor de plaats van de gemeente Terneuzen in de vrijetijdsmarkt. Het versterken van het imago van de gemeente is een aspect dat mee moet groeien bij het nemen van de diverse acties.

Belevingsthema	Locatie
De Vliegende Hollander	Jachthaven/Boulevard/Binnenstad
Jong/sportief	Ski/leisurecenter Koegorspolder
Sport	Smitsschorre
	Oude Vaart
Family-entertainment	Recreatiegebied Braakman
Industrieel cultuurhistorie	Portaal van Vlaanderen
	Kanaalzone van Gent tot Sas van Gent
Funshoppen	Binnenstad

Voor de realisatie van deze visie moeten de belevingsthema's het inhoudelijke en samenhangende verhaal vormen waarin de toerist de hoofdrol speelt en de locatie het podium is waarop de belevenis zich voltrekt.

Realisatie: organisatie en kaders

Het uitwerken van de genoemde (belevings)thema's vormt één van de belangrijkste acties die moeten worden genomen. Zo zijn er diverse lopende en nieuwe initiatieven om de gemeente Terneuzen te profileren. Deze visie vormt daarbij het kader waaraan de initiatieven kunnen worden getoetst en vervolgens gerealiseerd kunnen worden binnen de toeristisch-recreatieve structuur van de gemeente Terneuzen.

Een en ander vraagt een proactieve en voorwaardenscheppende rol van de gemeente, een gemeente die organiseert. Met het opstellen van deze visie en de actielijsten zijn de hoofdlijnen uitgezet en is hiermee een eerste stap gemaakt. Daarnaast zorgt de gemeente voor een doorwerking in het overige beleid (bijvoorbeeld bestemmingsplan) van de mogelijkheden voor plattelandsontwikkeling zoals deze in de streekplanaanpassing 'Nieuwe Economische Draggers' is verwoord.

Bij de uitwerking en realisatie van de visie zijn twee categorieën initiatieven te onderscheiden; enerzijds zijn er de lopende initiatieven en nieuwe initiatieven met een sterk opzichzelfstaand karakter. Deze worden getoetst en wanneer zij passen binnen het uitgezette beleid van de gemeente kan worden overgegaan tot de uitwerking en realisatie van deze initiatieven in projecten. Anderzijds zullen nieuwe richtingen moeten worden onderzocht en zullen initiatieven met een grotere impact op hun omgeving moeten worden uitgewerkt. Voor deze initiatieven is een meer integrale projectaanpak noodzakelijk en zal er duidelijk afstemming moeten plaatsvinden met andere (private) partijen.

Verdeling: actielijst

Tijdens het opstellen van de visie zijn een aantal concrete initiatieven en aandachtspunten benoemd en opgenomen in een actielijst. De acties zijn onderverdeeld naar Stedelijk gebied, Water en Platteland en voorzien van een aantal kenmerken zoals het prioriteitsgehalte, het type project, de impact, het tijdspad van effectiviteit, de mate van uitvoerbaarheid. Hierbij is een verdeling aangegeven bij welke partij het initiatief ligt voor de betreffende acties. Dit kan de gemeente zijn of een andere partij.

De gemeente kan dus zelf acties nemen en/of bottom-up initiatieven ondersteunen. In navolgende lijst worden algemene en concreet uit te werken acties opgesomd.

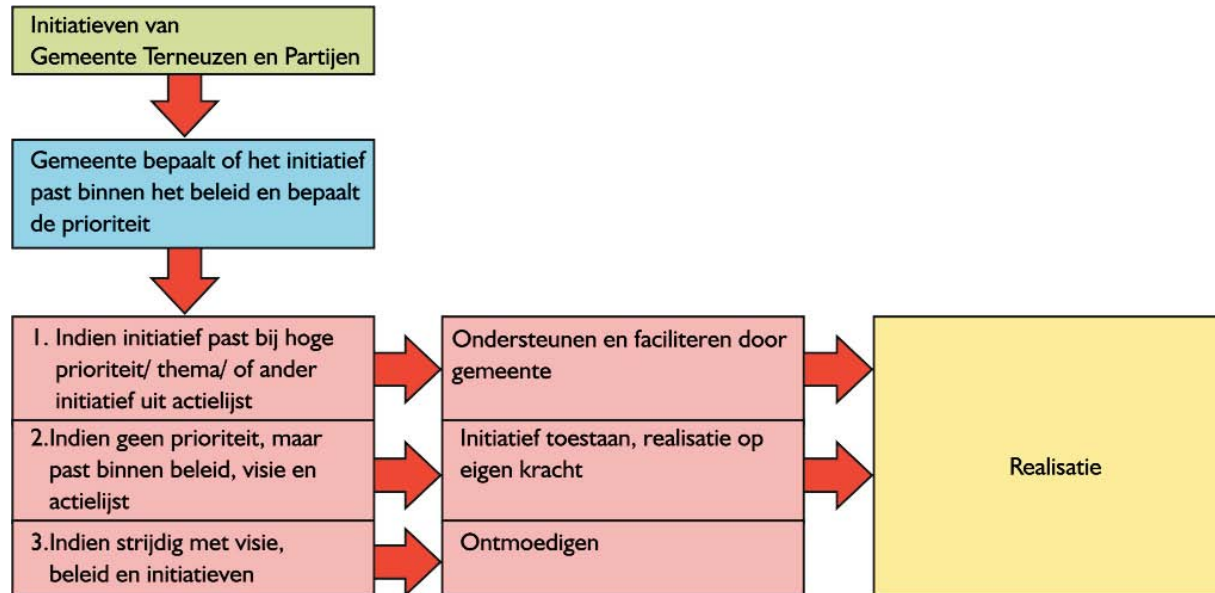
Nr	Project	Prioriteit	Type project	Impact	snel effect	snel uitvoerbaar	trekker
1	Stedelijk gebied						
0	<i>Thema Terneuzen Maritiem uitwerken</i>						
1	Aantrekkelijker maken oude binnenstad Terneuzen	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
2	Koppeling binnenstad met Boulevard	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
3	Ontw ikkeling Boulevard/Jachthaven/Wonen	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
4	Herinrichting Axelse Dam/Jachthaven/Wonen	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
5	Ontw ikkeling Ski/Leisurecentrum Koegorspolder	A	R	GROOT	JA	NEE	PRIV
6	Ontw ikkelen funshophofunctie	A	E	GEMIDD	O	NEE	PRIV
7	Uitw erken evenementen (thematisch)	A	O	GROOT	JA	JA	PRIV
8	Uitw erken promotiebeleid (thematisch)	B	O	GEMIDD	O	JA	PRIV
9	Ontw ikkelen Industrieel toerisme	B	O	KLEIN	NEE	JA	PRIV
10	<i>Thema Axel Buitensport uitwerken</i>						
11	Aantrekkelijker maken binnenstad Axel	A	R	GEMIDD	JA	NEE	GEM
12	Ontw ikkelen funshophofunctie (sport?)	A	O	GEMIDD	O	JA	PRIV
20	<i>Thema Sas van Gent Historie uitwerken</i>						
21	Aantrekkelijker maken binnenstad Sas	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
21	Uitw erking museum Maritiem/Industrieel/Staats-Spaanse Linie	A	O	GEMIDD	O	JA	GEM
22	Ontw ikkelen speciaalshophofunctie	B	E	GEMIDD	O	JA	PRIV
23	Overige kansen	A	O	GROOT	NEE	JA	GEM/PRIV
2	Water						
0	<i>Thema Maritiem Terneuzen uitwerken</i>						
1	Herinrichting Jachthavens	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM
2	Ontw ikkeling centrum watersportvoorzieningen	A	O	GEMIDD	O	JA	PRIV
3	Optimaliseren Portaal van Vlaanderen	A	R/O	GEMIDD	O/JA	JA	GEM/PRIV
4	Uitw erken thema De Vliegende Hollander	A	O	GEMIDD	O/JA	JA	GEM/PRIV
5	Stimulering chartervaart	B	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
6	Stimulering water-taxi	C	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
7	Stimulering rondvaart	B	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
8	Uitw erken promotiebeleid	C	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
20	<i>Thema Sas van Gent Historie uitwerken</i>						
21	Uitw erking Museumhaven	B	O	KLEIN	JA	JA	GEM/PRIV
22	Overige kansen	A	O	KLEIN	NEE	JA	GEM/PRIV

Nr	Project	Prioriteit	Type project	Impact	snel effect	snel uitvoerbaar	trekker
3	Platteland						
0	<i>Thema Buitenactiviteiten</i>						
1	Doorontw ikkeling buitenactiviteitenconcept Axel	A	R	GROOT	JA	NEE	GEM/PRIV
2	Ontw ikkeling verblijfsrecreatie Smitschorregebied	A	R	GROOT	JA	NEE	PRIV
3	Ontw ikkelen en optimaliseren (kw aliteit) routestructuren en verbindingen	A	R/O	KLEIN	JA	NEE	GEM/PRIV
4	Verbeteren toeristische bew egw ijzering	A	O	KLEIN	JA	NEE	GEM/PRIV
5	Stimuleren belevingstoevoegingen (verhalen,	A	O	KLEIN	NEE	JA	GEM/PRIV
6	Invoering fietsknooppuntensysteem	A	O	GEMIDD	JA	JA	GEM
7	Stimuleren kleinschalig logies & ontbijt	B	O	KLEIN	JA	JA	GEM/PRIV
8	Stimuleren kleinschalige culturele, recreatieve en horecavoorzieningen in kernen en langs routes, zoals theehuizen, speeltuinen, verkooppunten plattelandsproducten, etc.	B	O	KLEIN	JA	JA	GEM/PRIV
9	Uitw erking natuurbeleving, informatie en educatie Braakmangebied	C	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
10	Uitbreiding en kw aliteitsverbetering verblijfsrecreatie Braakmangebied	A	R/O	GROOT	JA	NEE	GEM/PRIV
11	Beleefbaar maken Staats-Spaanse Linies	B	R/O	GEMIDD	JA	NEE	GEM/PRIV
12	Stimuleren ontw ikkeling Landschapscampings	C	O	KLEIN	JA	NEE	PRIV
13	Uitw erking Thematisering kernen (kralen aan de ketting	A	O	KLEIN	JA	JA	GEM/PRIV
14	Stimulering Hippische voorzieningen	C	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
15	Doorontw ikkelen Ruige route concept	B	O	KLEIN	JA	JA	PRIV
16	Beleefbaar maken Kreken	C	R/O	KLEIN	JA	NEE	PROV/WS
17	uitw erken oeverrecreatie voorzieningen (rustpunten, vissteigers, kanovoorzieningen, etc.	C	R/O	KLEIN	JA	NEE	PROV/WS
19	Overige kansen	A	O	KLEIN	NEE	JA	GEM/PRIV
4	Regionale Conceptontwikkeling						
1	Samenw erking met andere (Jacht)havens(teden) in regio	C	O	KLEIN	NEE	NEE	GEM
2	Stimulering gemeentegrens overschrijdende kanoroutes	C	O	KLEIN	NEE	NEE	GEM
3	Inspelen op regionale concepten (Gentse feesten, Zeeland nazomerfestival, Film by the Sea, Jazz by the Sea?,	A	O	GEMIDD	JA	JA	PRIV
		A	O	KLEIN	NEE	JA	GEM/PRIV
4	Overige kansen						

Flexibiliteit en planning

Deze actielijst is niet star en uitputtend, nieuwe initiatieven kunnen door de gemeente (als sturend orgaan) wel of niet worden toegevoegd. Daarbij kan het volgende stroomschema worden doorlopen:

Stroomschema nieuwe initiatieven

Het is van belang dat de lijnen zoals uitgezet in deze visie op een planmatige wijze worden uitgewerkt en gemanaged. Hiervoor kan een overall planning worden opgezet. Niet zozeer als strak en inflexibel sturingsmechanisme, maar meer om de ontwikkelingen te managen en monitoren. De actielijst kan hiervoor als basis dienen.

Regionale ontwikkeling en Promotie

Een belangrijke uitwerking in het geheel vormt de regionale ontwikkeling, welke bijzondere aandacht verdient. De samenwerking met de beide Nederlandse buurgemeenten Sluis en Hulst dient zich op het toeristische vlak, ondanks de onderlinge profilering, toe te spitsen op de gezamenlijke promotie. Hierdoor ontstaat afstemming tussen verschillende initiatieven en versterking van het totale aanbod in Zeeuws-Vlaanderen, waarbij het eigen product van de gemeente ook verbetert. Goed overleg met de buurgemeenten in België kan resulteren in (internationale) gebiedsgerichte projecten.

In deze bijlage staan per kern karakteristieken genoemd. Deze karakteristieken geven in het kort de identiteit en de beleving van de kernen binnen de gemeente Terneuzen weer. Deze karakteristieken zijn tot stand gekomen door het houden van interviewsessies en een informatieavond.

Algemeen gemeente Terneuzen

- * Uniek
- * Scheepvaart
- * Schaal van de dingen
- * Zuiddorpe
- * Sluizencomplex
- * Kanaal
- * Enkele kernen, elementen
- * Industrie
- * Kreken landschap

Axel

- * Staats-Spaanse linies
- * Profilering: Antiek stadje voor antieke producten, geschiedenis
- * Kunstbos, kunststad
- * Weekmarkt
- * Smitsschorre: golf, zweefvliegen
- * Crossbaan
- * Thema's: vissen in de kreek
- * Recreatie: skaten, fietsen
- * Spoortje: met Europees geld is een historisch spoorwegbruggetje gerestaureerd
- * Watertoren
- * Streekmuseum en tentoonstelling oldtimers

Biervliet

- * 16-eeuwse vestingstad
- * Verstild, potenties qua beleving
- * Ondernemers actief, inclusief omgeving en minicamping
- * Haringkaken
- * Geuzenfeesten
- * NH Kerk

Bijlage

Hoek

- * Unieke voetbal
- * Fijn wonen, maar weinig voorzieningen
- * Kreek: dorp op de hoek van de dijken
- * Uniek Mauritsfort

Koewacht

- * Grenzeloos; Belgisch/Nederlands dorp en gemeenschap
- * Vlas landbouw
- * Zwembad (niet-bovenlokaal)
- * Uitstekende jaarmarkt

Philippine

- * Culinaire hoofdstructuur: mosselstad, zeven restaurants
- * Zeer veel bezoekers eten en gaan weer weg
- * Stukje historische wallen en vesten
- * Weinig onderscheidende sfeer

Sas van Gent

- * Bolwerk
- * Relatie Gent Terneuzen
- * Kanaal (eiland)
- * Molenbolwerk
- * Industrieel museum
- * De Schepentrekker (trekschuiten)
- * Gangenstelsel
- * Havenindustrie

Sluiskil

- * Fabrieken
- * Brug: schepen laag
- * Pontje:
- * Sterk contrast tussen Grote Schepen en nietige huisjes
- * Industrieel erfgoed
- * Kanaal en dijk
- * Troosteloos
- * Kanaal en dijk werven
- * Troosteloos

Terneuzen

- * Schelde, sluizen, kanaal en unieke scheepvaart
- * Winkelstad
- * Lichtjes industriegebied
- * Boulevard
- * Vliegende Hollander
- * Uitgaan en film
- * Skihal
- * Dijken, polders, openheid
- * Kans Antwerp Race
- * Industrie
- * Jazz
- * Maritiem
- * Portaal van Vlaanderen
- * Havendagen

Westdorpe

- * Langste lintdorp van Zeeland
- * Graaf Jansdijk Terneuzen Gent
- * Uitzicht
- * Canisvliet
- * Baekermat

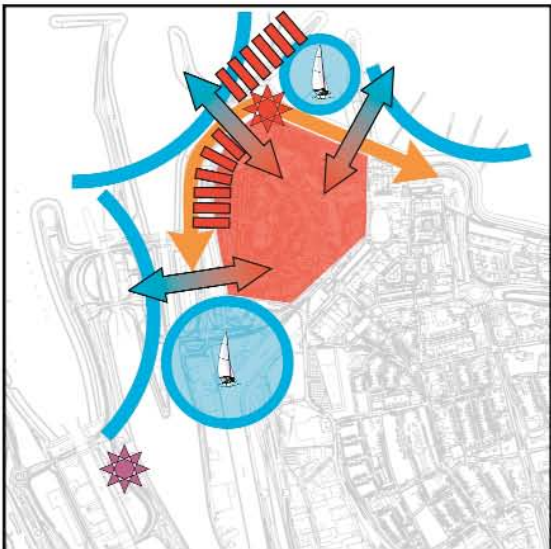
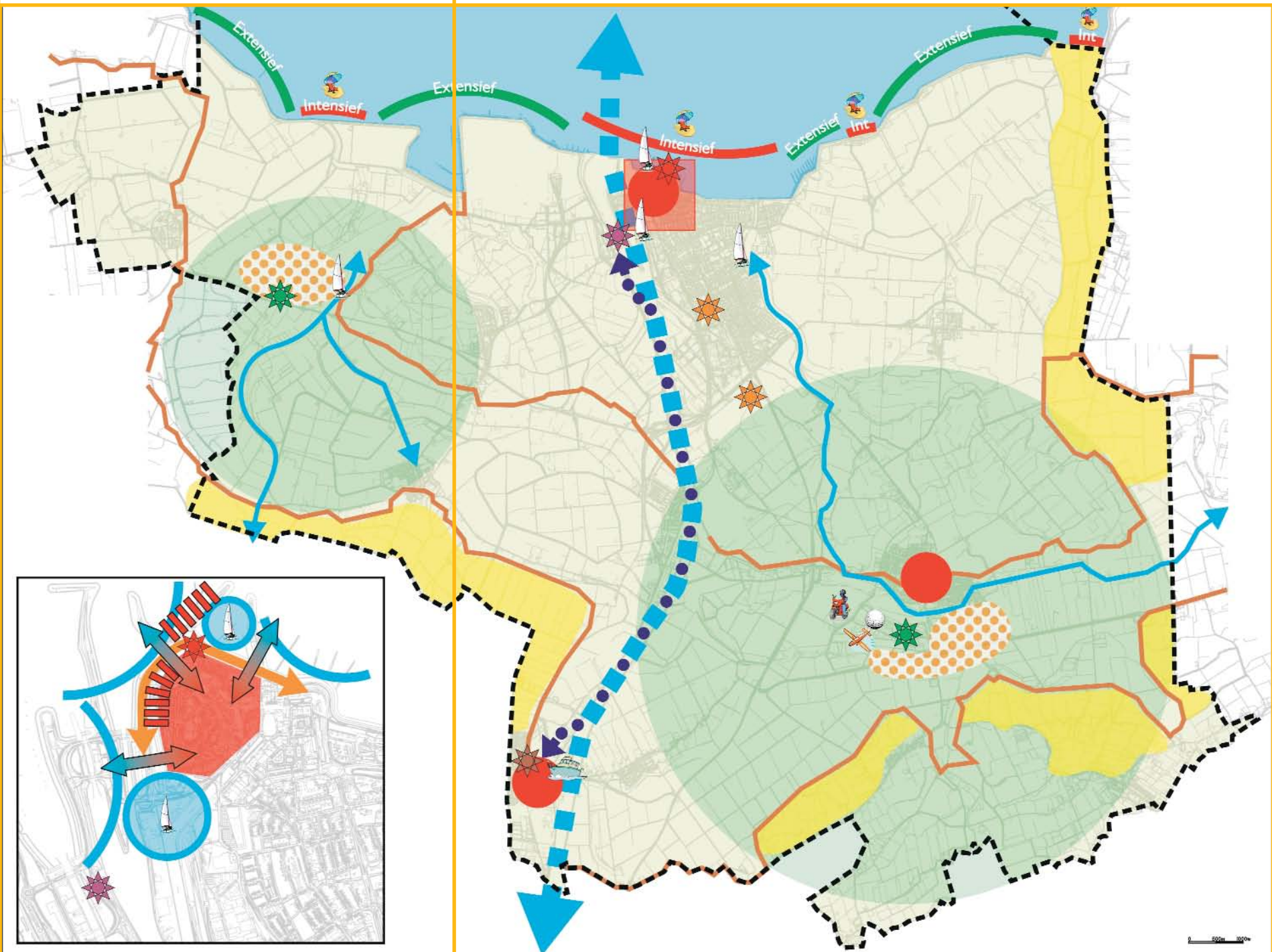
Zaamslag

- * Fijn dorp met een positieve ontwikkeling
- * Beeld fietsstad
- * Middenstand profileert en promoot zich.
- * Positief hoog voorzieningen niveau
- * Plein
- * Schelpenmuseum
- * Zwembad openlucht (niet-bovenlokaal)
- * Historie thema: Torenberg, Motte archeologisch monument
- * Van Westen mannenmode prijs
- * Beste bolusbakker Dees
- * Mijnheer de Zeeuw van het museumpje

Zuiddorpe

- * Kleinschalig gebied tegen de Belgische grensstreek
- * Culinaire hoofdstructuur: asperges
- * Centrum/plein
- * Staats-Spaanse linies

Legenda

- plangebied/gemeentegrens
- Zoekgebied aantrekkelijk landschap
- Ontwikkeling en kwaliteitsverbetering verblijfsrecreatie
-   Karakter van recreatief medegebruik buitendijks
- Terneuzen: *Portaal van Vlaanderen*
* Industriestad
* Zeehavenstad
- Sas van Gent: *Historie*
* Maritiem/Industrieel
* Staats-Spaanse Linie
- Axel: *Buitensport*
* Zweefvliegen
* Golf
* Survival
- Natte verbinding
- Kanaal Gent-Terneuzen
- Koppeling thema Portaal van Vlaanderen/Historie
- Staats-Spaanse fortenlinie
- Verbinding Stad-Maritieme beleving
- Verkenning stedelijke ontwikkeling aan het water
- Maritieme beleving
- Ontwikkelen Maritieme boulevard
- Jachthaven
- Golfterrein
- Motorcross
- Zweefvliegen
- Leisure/skihal/Sportcentrum
- Portaal van Vlaanderen
- Buitenactiviteiten *Smitschorre/Braakman*
- Industrieel cultuurhistorisch infocentrum
- Boulevard van Terneuzen

Toeristische visie Gemeente Terneuzen

Titel: Toeristische Visie Terneuzen
Projectnummer: 175679
Documentnummer: 175679.58.R001.33
Revisie: 0
Aantal pagina's: 39
Datum: 2 februari 2005
Auteur(s): D. van Huijstee, ir. J.J.C. Musters
e-mail adres: zuid@grontmij.nl
Gecontroleerd: ir. P. van Esch
Paraaf gecontroleerd:
Goedgekeurd: W. Twigt
Paraaf goedgekeurd:

Colofon

